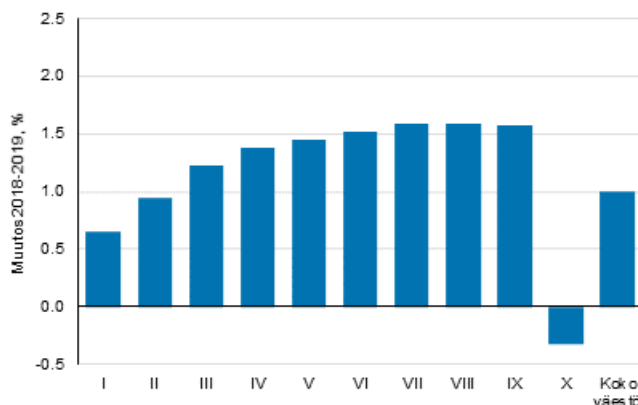

Tulonjakotilasto 2019, tuloerot

Tuloerot kaventuivat hieman vuonna 2019

Tuloerot kaventuivat hieman vuonna 2019 edellisvuoteen verrattuna, ilmenee Tilastokeskuksen tulonjakotilastosta. Reaalitulot kasvoivat kaikissa tulokymmenyksissä paitsi suurituloisimmassa tulokymmenyksessä. Väestön suurituloisimman kymmenesosan tulotaso laski reaalisesti 0,3 prosenttia vuodesta 2018 vuoteen 2019. Keskituloisten (tulokymmenykset V–IX) tulot kasvoivat 1,5 prosenttia ja neljän pienituloisimman kymmenyksen tulot 1,1 prosenttia. Pienituloisimman kymmenesosan tulotaso kasvoi 0,6 prosenttia.

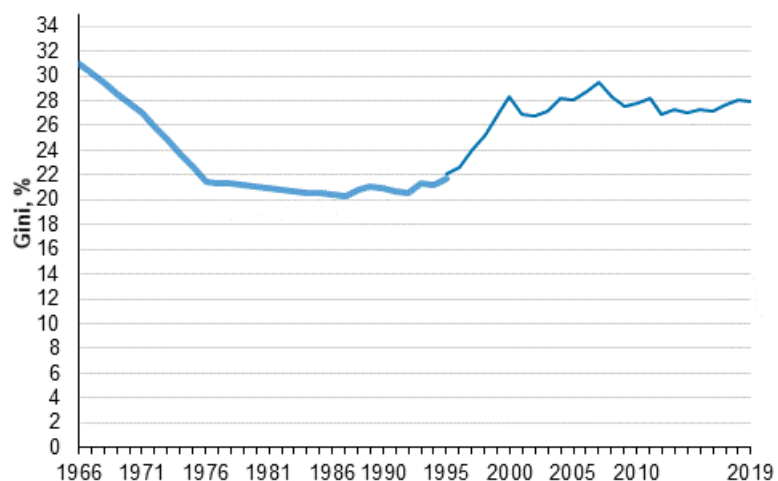
Keskimääräisten reaalitulojen muutos (%) tulokymmenyksittäin vuodesta 2018 vuoteen 2019

Tulokymmenyksen väestö on järjestetty tulojen mukaan ja jaettu kymmeneen yhtä suureen osaan, joista jokaisessa on noin puoli miljoonaa henkilöä. I tulokymmenyksen on pienituloisin kymmenesosa ja X tulokymmenyksen suurituloisin kymmenesosa. Tulokäsitemuutos: ekvivalentti käytettävissä oleva rahattulo (ml. myyntivoitot), keskiarvo henkeä kohti. Ekvivalentti tulo = asuntokunnan tulo jaettuna sen kulutusyksikköluvulla.

Suhteellisia tuloeroja kuvaava Gini-kerroin sai vuonna 2019 arvon 27,9, mikä oli 0,2 prosenttiyksikköä edellisvuotta pienempi ja samalla tasolla kuin vuonna 2010. Vuoteen 1995 verrattuna Gini-kerroin on kasvanut noin 5,7 prosenttiyksikköä. Tästä suuri osa on seurausta tuloerojen nopeasta kasvusta 1990-luvun lopulla. Pienimmillään tuloerot ovat olleet 1980-luvun puolivälissä. Gini-kerroin saa arvon 0, jos kaikki saavat saman verran tuloja ja arvon 100, jos yksi tulonsaaja saa kaikki tulot. Mitä suurempi Gini-kerroin on, sitä suuremmat ovat suhteelliset tuloerot.

Tuloerojen kehitys vuodesta 1966 vuoteen 2019, Gini-kerroin (%)

Tulokäsité ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo (ml. myyntivoitot). Lähteet: 1995–2019 tulojakotilaston kokonaisaineisto; 1986–1995: tulojakotilaston otosaineisto; 1966, 1971, 1976, 1981 kulutustutkimus. Puuttuvat välivuodet (1967–1985) on lineaarisesti interpoloitu.

Sisällys

1. Tuloerojen kehitys Suomessa	4
Tuloerot kaventuivat hieman vuonna 2019.....	4
Suurituloisimman kymmenyksen tulotaso kuusinkertainen pienituloisimpaan kymmenykseen nähden.....	4
Reaalitulojen muutos tulokymmenyksissä vuonna 2019.....	5
2. Tulokymmenysten rakenne ja tuloliikkuvuus.....	8
Tulokymmenysten rakenne.....	8
3. Perusturvan varassa 235 000 henkilöä vuonna 2019.....	10
Perusturvan varassa olevien tulotaso puolet koko väestön tulotasosta.....	11
Pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa noin 98 500 henkilöä.....	12
4. Tuotannontekijätulojen erot kaventuivat.....	13
Tuotannontekijätulojen erot kaventuivat edellisvuoteen verrattuna	13
Tulonsiirtojen uudelleenjakava vaikutus 1986–2019.....	13

Taulukot

Siirtymämatriisi 2018–2019 tulokymmenysten välillä.....	9
---	---

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Gini-kertoimet (%) Suomessa 1966–2019.	15
--	----

Kuviot

Kuvio 1. Suhteellisten tuloerojen kehitys 1966–2019 Gini-kertoimella mitattuna.....	4
Kuvio 2. Reaalinen tulotaso tulokymmenyksittäin 1995–2019, ekvivalentit tulot, keskiarvo henkeä kohti.....	5
Kuvio 3. Käytettävissä olevien rahatulojen reaalinen muutos (%) ja tulolajien vaikutus muutokseen (%-yksikköä) 2018–2019.....	6
Kuvio 4. Reaalitulojen muutokset fraktiiliryhmittäin (%) 2018–2019, pieni- ja suurituloisin 5 % eroteltuna.....	7
Kuvio 5. Käytettävissä olevien rahatulojen muutos (euroa/henkilö) tulokymmenyksittäin 2018–2019.....	7
Kuvio 6. Tulokymmenysten rakenne henkilön iän mukaan vuonna 2019 (% henkilöistä).....	8
Kuvio 7. Tulokymmenysten rakenne asuntokunnan pääasiallisen tulolähteen mukaan vuonna 2019 (% henkilöistä).8	
Kuvio 8. Samassa tulokymmenyksessä sekä pieni- ja suurituloisimmassa kymmenyksessä perättäisinä vuosina pysyneiden osuus, %.....	9
Kuvio 9. Kokonaan perusturvan varassa olevat henkilöt asuntokunnan pääasiallisen tulolähteen mukaan 2010–2019.....	10
Kuvio 10. Kokonaan perusturvan varassa olevat henkilöt iän mukaan 2010–2019.....	11
Kuvio 11. Kokonaan perusturvan varassa olleiden keskitulojen suhde (%) koko asuntoväestön keskituloihin 2010–2019.....	12
Kuvio 12. Pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olevat henkilöt asuntokunnan pääasiallisen tulolähteen mukaan 2010–2019.....	12
Kuvio 13. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kertoimet (%) 1966–2019.....	13
Kuvio 14. Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus 1986–2019 (%).....	14

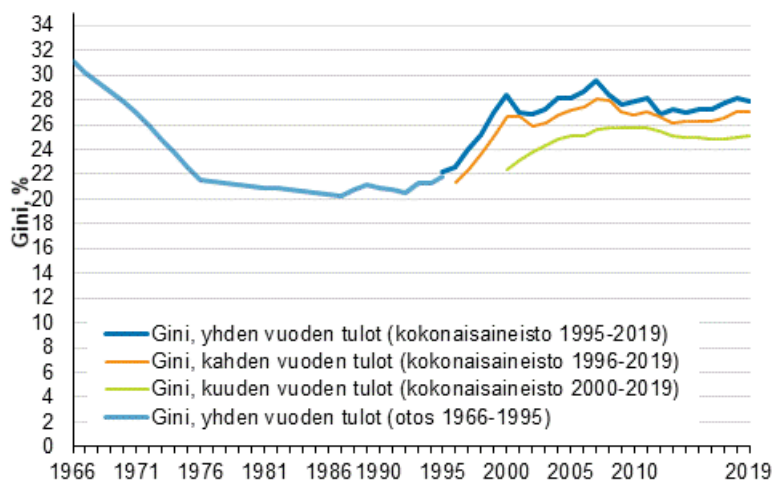
Laatuseloste: tulonjakotilasto.....	17
-------------------------------------	----

1. Tuloerojen kehitys Suomessa

Tuloerot kaventuivat hieman vuonna 2019

Yleisin suhteellisia tuloeroja kuvaava indikaattori eli Gini-kerroin sai arvon 27,9 vuonna 2019 (kuvio 1, liitetaulukko 1). Tämä oli 0,2 prosenttiyksikköä edellisvuotta pienempi. Tuloerot olivat vuonna 2019 samalla tasolla kuin vuonna 2010. Vuoteen 2007 eli edelliseen suurimpaan arvoonsa verrattuna Gini-kerroin oli 1,6 prosenttiyksikköä pienempi vuonna 2019. Vuoteen 1995 verrattaessa Gini-kerroin on kasvanut merkittävästi eli 5,7 prosenttiyksikköä¹⁾.

Kuvio 1. Suhteellisten tuloerojen kehitys 1966–2019 Gini-kertoimella mitattuna

Tulokäsitem: ekvivalentti käytettävissä oleva rahatulo (ml. myyntivoitot), jakauma muodostettu henkilöiden kesken. Lähteet: tulojakotilaston kokonaisaineisto 1995–2019, tulojakotilaston otosaineisto 1986–1995, kulutustutkimus 1966, 1971, 1976 ja 1981. Puuttuvat välivuodet (1967–1985) on lineaarisesti interpoloitu. Kuvion luvut ovat liitetaulukossa 1.

Gini-kerroin saa arvon 0, jos kaikki saavat saman verran tuloja ja arvon 100, jos yksi tulonsaaja saa kaikki tulot. Mitä suurempi Gini-kerroin on, sitä suuremmat ovat tuloerot.

Kuviossa 1 tuloeroja on mitattu vuositulojen lisäksi myös kahden ja kuuden vuoden yhteenlasketuilla tuloilla. Tällöin omaisuustulojen suuret vuosivaihtelut ja tulojen yksilökohtainen vaihtelu vaikuttavat vähemmän. Kahden vuoden yhteenlasketuilla tuloilla eli vuosien 2017–2018 ja 2018–2019 tuloilla mitattuna Gini-kerroin kasvoi 0,1 prosenttiyksikköä. Vuositason Gini-kertoimen muutokseen vaikuttavat voimakkaasti arvopapereiden ja muun omaisuuden myyntivoitot (realisoidut luovutusvoitot), joissa on suurta vuosittaista vaihtelua. Vuonna 2019 myyntivoitot laskivat noin 16 prosenttia edellisvuodesta, kun ne vuotta aiemmin kasvoivat noin 8 prosenttia. Kuuden vuoden yhteenlasketuille tuloilla mitattuna Gini-kerroin kasvoi 0,1 prosenttiyksikköä²⁾.

Suurituloisimman kymmenyksen tulotaso kuusinkertainen pienituloisimpaan kymmenykseen nähden

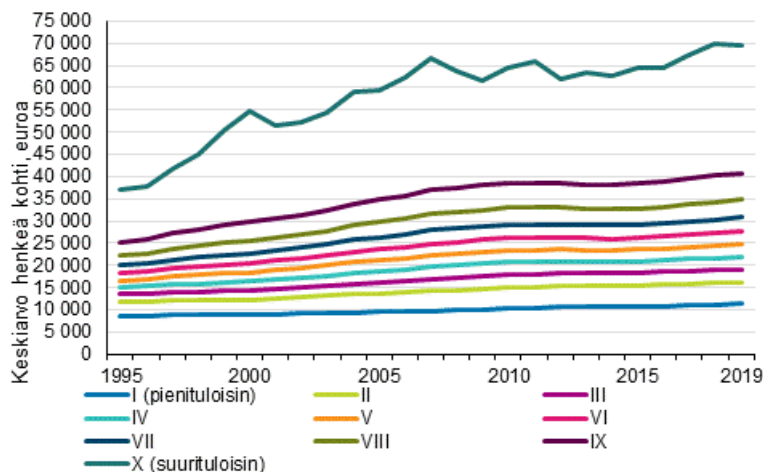
Gini-kerroin kuvaa suhteellisia tuloeroja, ei euromääräisiä eli absoluuttisia tuloeroja. Niitä havainnollistaa kuvion 2 reaalin tulotulo kymmenyksittäin vuosina 1995–2019. Vuonna 2019 pienituloisimman kymmenyksen tulojen keskiarvo oli noin 11 240 euroa henkeä kohti vuodessa. Suurituloisimman

1) Vuosi 1995 on vertailuvuosi, koska tulojakotilaston kokonaisaineiston tiedot alkavat tästä vuodesta ja tuloerot alkoivat tuolloin kasvaa.

2) Tämän tilaston perusaineisto eli tulojakotilaston kokonaisaineisto kattaa koko asuntoväestön ja ulottuu taaksepäin vuoteen 1995 asti. Edellävät tiedot perustuvat kulutustutkimukseen (1966–1981) ja tulojakotilaston otosaineistoon (1986–1995). Tulojakotilaston kokonaisaineiston ja otosaineiston välillä on käsite- ja menetelmäeroja, joiden vuoksi Gini-kertoimet eroavat jonkin verran. Liitetaulukossa 1 ja kuviossa 1 on tieto vuodelta 1995 sekä tulojakotilaston kokonaisaineistosta että otosaineistosta. Lisäksi tulojakotilaston kokonaisaineiston tulokäsitem on kattavampi vuodesta 2010 alkaen. Lisätietoja muutoksesta on laatuselosteen luvussa 6 "Tilastojen vertailukelpoisuus". Uudella tulokäsitteellä Gini-kerroin on noin 0,3 prosenttiyksikköä pienempi kuin vanhalla.

kymmenyksen keskiarvo oli noin kuusinkertainen pienituloisimpaan kymmenykseen nähden eli noin 69 590 euroa.

Kuvio 2. Reaalinen tulotaso tulokymmenyksittäin 1995–2019, ekvivalentit tulot, keskiarvo henkeä kohti

Tulokymmenykset saadaan järjestämällä väestö tulojen mukaan kymmeneen yhtä suureen osaan, joista jokaisessa on noin 540 000 henkilöä. I tulokymmenys on pienituloisin ja X suurituloisin kymmenesosa. Tulokäsitem: ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot), keskiarvo henkeä kohti, vuoden 2019 hinnoin. Kuvion tiedot perustuvat tulojakotilaston kokonaisaineiston tietokantataulukkoon.

Suurituloisimmassa kymmenyksessä asuntokunnan ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot vuodessa olivat suuremmat kuin 45 400 euroa vuonna 2019. Tämä tulo raja vastaa noin 3 780 euron nettotuloja kuukausitasolla yhden hengen taloudessa. Pienituloisimmassa kymmenyksessä olevilla henkilöillä asuntokunnan nettotulot olivat pienemmät kuin 14 550 euroa vuonna 2019. Tämä vastaa noin 1 210 euron nettotuloja kuukausitasolla yhden hengen taloudessa. Muille kuin yhden hengen asuntokunnissa asuville henkilöille euromääräiset luvut on kerrottava asuntokunnan [kulutusyksiköiden](#) määrällä. Kulutusyksiköillä talouden tulot muunnetaan vastaamaan yksin asuvan tuloja, eli ekvivalenteiksi tuloiksi³⁾. Esimerkiksi kahden aikuisen ja kahden lapsen taloudessa luvut ovat 2,1-kertaisia yhden hengen talouteen verrattuna. Suurituloisimpaan kymmenykseen kuuluaakseen tällaisella taloudella pitäisi olla noin 7 950 euron nettotulot kuukaudessa.

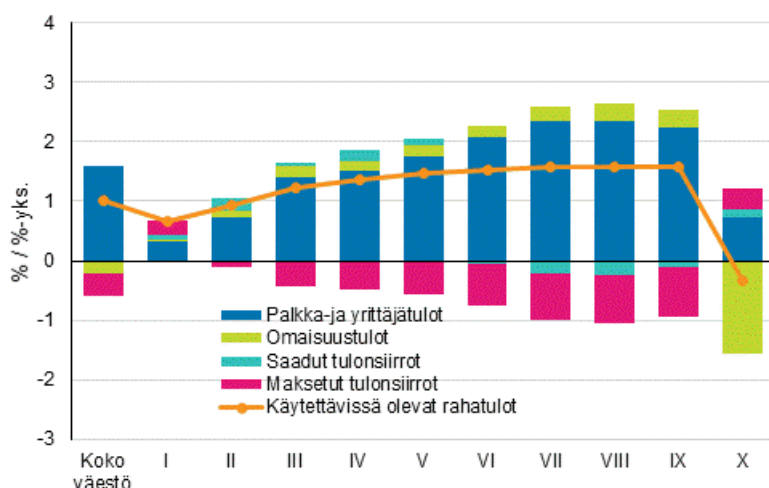
Pienituloisimman kymmenyksen reaalityulojen keskiarvo on noussut noin 29 prosenttia ja suurituloisimman kymmenyksen noin 87 prosenttia vuodesta 1995 vuoteen 2019. Koko asuntoväestön reaalityulot ovat kasvaneet noin 57 prosenttia keskiarvolla mitattuna ja noin 50 prosenttia mediaanilla mitattuna samana aikana. Vuonna 1995 pienituloisimman kymmenyksen ekvivalentin tulon keskiarvo oli 8 690 euroa ja suurituloisimman kymmenyksen hieman yli nelinkertainen (4,3) eli 37 170 euroa, inflaatio huomioiden. Verrattuna 1990-luvun puoliväliin myös euromääräiset tuloerot ovat siten kasvaneet merkittävästi.

Reaalityulojen muutos tulokymmenyksissä vuonna 2019

Vuonna 2019 reaalityulot kasvoivat edellisvuodesta kaikissa muissa tulokymmenyksissä paitsi suurituloisimmassa tulokymmenyksessä (kuvio 3). Suurituloisimman kymmenyksen tulotaso oli 0,3 prosenttia edellisvuotta pienempi, kun koko väestön reaalityulojen keskiarvo kasvoi 1,0 prosenttia. Pienituloisimman kymmenesosan tulotaso kasvoi 0,6 prosenttia.

3) Kulutusyksiköt perustuvat niin kutsuttuun OECD:n modifioituun skaalaan. Kotitalouden yksi aikuinen on yksi kulutusyksikkö. Muut kotitalouden 14 vuotta täyttäneet henkilöt ovat kukin 0,5 kulutusyksikköä ja 0–13-vuotiaat lapset ovat kukin 0,3 kulutusyksikköä. Yhden aikuisen kotitalous on yksi kulutusyksikkö, kun taas kotitalous, johon kuuluu esimerkiksi puoliso ja yksi alle 14-vuotias lapsi, ovat yhteensä 1,8 kulutusyksikköä.

Kuvio 3. Käytettävissä olevien rahatulojen reaalin muutos (%) ja tulolajien vaikutus muutokseen (%-yksikköä) 2018–2019

Ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot), keskiarvo henkeä kohti vuoden 2019 hinnoin.

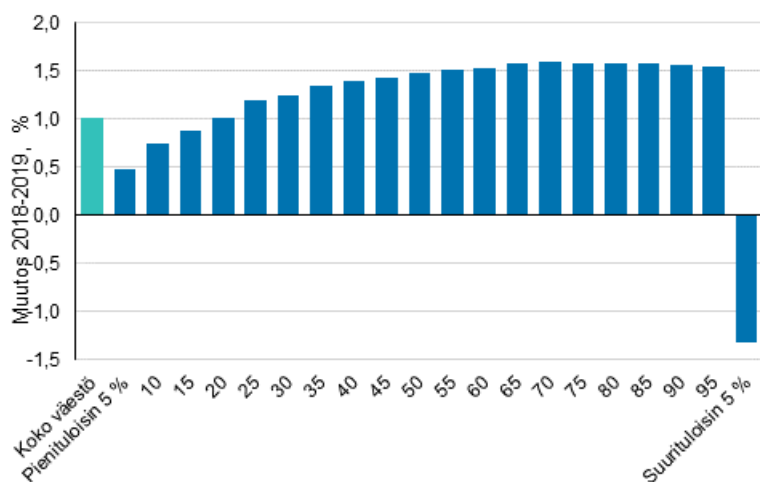
Tulot tarkoittavat verojen jälkeisiä käytettävissä olevia rahatuloja. Ne koostuvat palkka- ja yrittäjätuloista, omaisuustuloista ja saaduista tulonsiirroista, vähennettynä maksetuilla tulonsiirroilla eli veroilla ja veronluonteisilla maksuilla. Kuvion tulolajeittaiset vaikutukset antavat suuntaa siitä, mistä tulomuutokset johtuvat. Koko väestön kattava tulojakauma muuttuu kuitenkin usean tekijän vaikutuksesta. Näitä ovat suhdanneluonteiset tekijät, vero- ja tulonsiirtojärjestelmän muutokset sekä väestön rakennemuutokset. Näiden vaikutusta tuloeroihin ei voi tilastosta suoraan eritellä.

Pienituloisimmassa kymmenyksessä tulojen muutos vuonna 2019 aiheutuu kasvaneista palkka- ja yritystuloista. Koko väestön tasolla saadut tulonsiirrot pysyivät ennallaan⁴). Suurituloisimmassa tulokymmenyksessä tulokehitystä selittävät työtulot ja omaisuustulot. Muissa tulokymmenyksissä (II-IX) tuloja kasvattivat pitkälti työtulot.

Vuonna 2019 tulojen vuosimuutos oli verraten suuri jakauman suurituloisimmassa päässä. Kuviossa 4 tulokymmenykset on jaettu vielä kahtia ja tulojakauma muodostettu viiden prosentin välein. Väestö on järjestetty ekvivalenttien käytettävissä olevien rahatulojen mukaan ja luokiteltu kahteenkymmeneen yhtä suureen ryhmään, joista jokaisessa on noin 270 000 henkilöä.

4) Vuonna 2019 kansaneläkeindeksin jäädytystä jatkettiin vuodelle. Takuueläkkeeseen tehtiin 1,2 % korotus. Toimeentulotuen perusosaa korotettiin 1,2 %, nuoren kuntoutusrahaa 2,0 % ja kunnallisverotuksen perusvähennystä 6,6 %. Sairaus- ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärää korotettiin 13,1 %. Vanhempien tulojen vaikutus muualla kuin vanhempiensa luona asuvan alle 18-vuotiaan opintorahaan poistui 1.8.2019. Asumistuessa enimmäisasumismenot suurensivat hieman ja perusomavastuu pysyi ennallaan kansaneläkeindeksin jäädytyksen takia. Työeläkeindeksi nousi noin 1,5 prosenttia. Ansiotasoindeksi nousi yksityisellä sektorilla 1,7 prosenttia, kun se kunnilla nousi 3,5 ja valtiolla 2,7 prosenttia vuonna 2019. Kuluttajahintaindeksin vuosimuutos oli 1,0 prosenttia.

Kuvio 4. Reaalitulojen muutokset fraktiiliryhmittäin (%) 2018–2019, pieni- ja suurituloisin 5 % eroteltuna

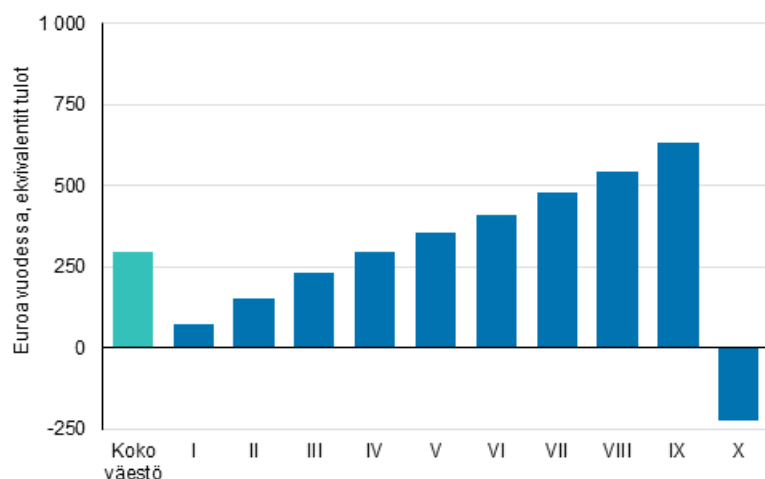

Väestö on järjestetty ekvivalenttien käytettävissä olevien rahatulojen mukaan ja luokiteltu kahteenkymmeneen yhtä suureen ryhmään, joista jokaisessa on noin 270 000 henkilöä.

Kaikkein pienituloisimpaan viiteen prosenttiin kuuluvilla henkilöllä talouden ekvivalentit nettotulot olivat alle 12 340 euroa vuodessa. Tämän ryhmän tulotaso kasvoi 0,5 prosenttia edellisvuoteen verrattuna. Tätä seuraavan viiden prosentin (eli muun pienituloisimman kymmenyksen) tulot kasvoivat 0,8 prosenttia. Vastaavasti suurituloisimman kymmenyksen tulojen laskua selittää valtaosin suurituloisimman viiden prosentin (tuloraja 55 180 euroa) muuta ylittä tulokymmenystä heikompi tulokehitys. Tämän ryhmän sisällä suurituloisimman prosentin tulotaso laski noin 4,9 prosenttia. Ilman suurituloisinta prosenttia suurituloisimman kymmenyksen tulotaso nousi 1,4 prosenttia.

Kuviossa 5 tulojen muutos vuodesta 2018 vuoteen 2019 on vielä esitetty euroina prosenttien asemesta. Koko väestön ekvivalenttien tulojen keskiarvo kasvoi noin 300 euroa (1,0 %) edellisvuodesta vuonna 2019. Pienituloisimman kymmenyksen ekvivalenttien tulojen keskiarvo kasvoi noin 70 euroa (0,6 %) ja suurituloisimman kymmenyksen keskiarvo laski 230 euroa (-0,3 %).

Kuvio 5. Käytettävissä olevien rahatulojen muutos (euroa/henkilö) tulokymmenyksittäin 2018–2019

Tulokäsitem: ekvivalentit käytettävissä olevat rahatulot, keskiarvo henkeä kohti.

Tässä katsauksessa kuvattu tulokehitys perustuu kulutusyksikkökohtaisiin tuloihin henkilötasolla. Tulolajin mukaisesta tulokehityksestä on yksityiskohtaisempia tietoja asuntokuntatasolla tulonjakotilaston alueellista tulokehitystä kuvaavassa julkaisussa. Henkilöiden ekvivalenteja tuloja ja henkilökohtaisia nettotuloja iän mukaan on tietokantataulukossa.

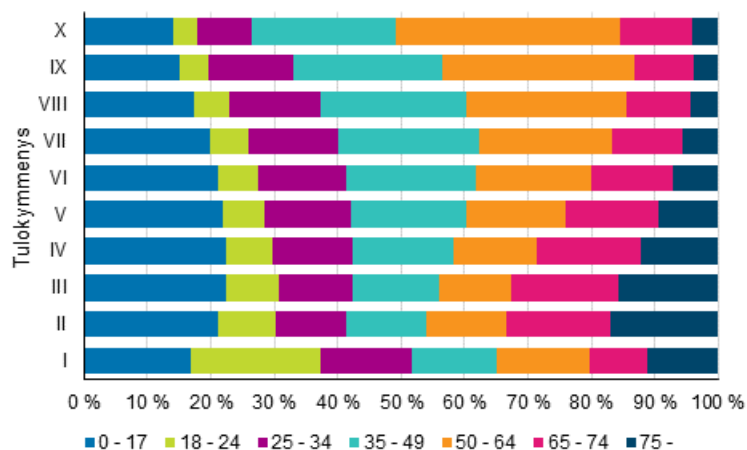
2. Tulokymmenysten rakenne ja tuloliikkuvuus

Seuraavassa tarkastellaan tulokymmenysten rakennetta ja sitä, missä määrin henkilöt pysyvät samoissa tulokymmenyksissä eri vuosina.

Tulokymmenysten rakenne

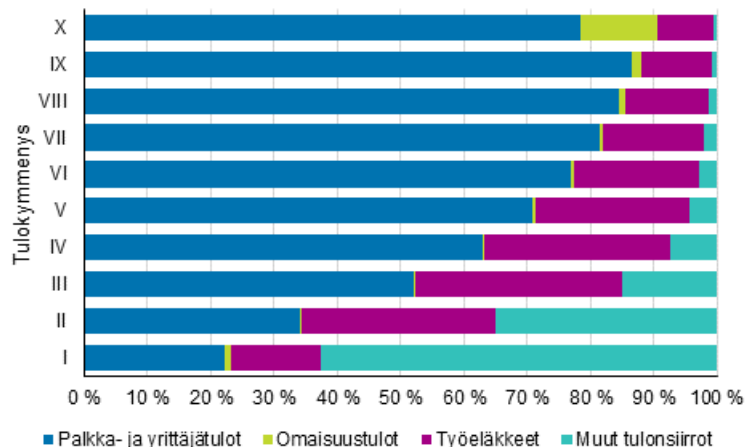
Saman tulokymmenyksen henkilöitä yhdistää tulotaso, mutta muutoin niissä on erilaisia henkilöitä; nuoria, ikääntyneitä ja työikäisiä. Kuviossa 8 on esitetty tulokymmenysten rakenne henkilön iän mukaan. Pienituloisimmassa kymmenyksessä suurin ryhmä ovat 18–24-vuotiaat. Noin 34 prosenttia ensimmäisen kymmenyksen henkilöistä on iältään 18–34-vuotiaita. Suurituloisimmassa kymmenyksessä eniten on 50–64-vuotiaita. Yli 64-vuotiaiden osuus on suurin tulokymmenyksissä II ja III, joissa molemmissa heitä on noin 33 prosenttia kymmenyksen henkilöistä.

Kuvio 6. Tulokymmenysten rakenne henkilön iän mukaan vuonna 2019 (% henkilöistä)

Enemmistöllä kahden pienituloisimman kymmenyksen henkilöistä asuntokunnan pääasiallisena tulolähteenä olivat tulonsiirrot (kuvio 7). Pienituloisimmassa kymmenyksessä kyse oli useimmiten muista tulonsiirroista kuin työeläkkeistä. Palkka- ja yrittäjätulot olivat suurin tulolähde enemmistöllä henkilöistä kolmannesta tulokymmenyksestä alkaen. Omaisuustulot olivat suurin tulolähde yli kymmenesosalla suurituloisimman kymmenyksen henkilöistä.

Kuvio 7. Tulokymmenysten rakenne asuntokunnan pääasiallisen tulolähteen mukaan vuonna 2019 (% henkilöistä)

Puolet pysyi samassa tulokymmenyksessä vuosina 2018 ja 2019

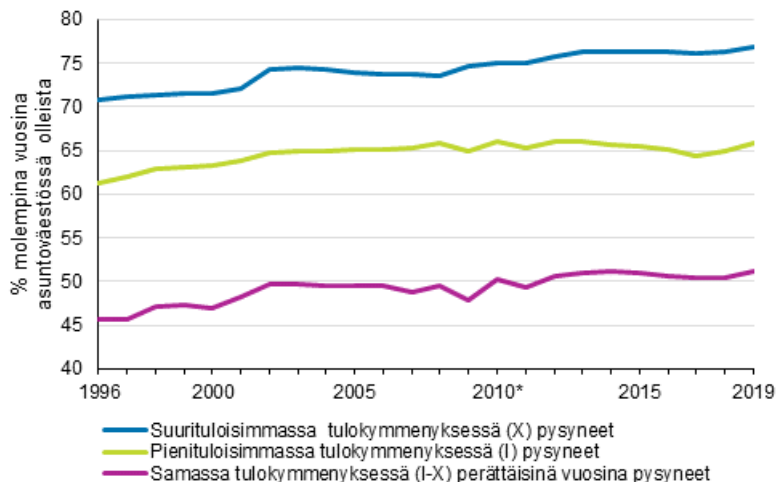
Siirtymiä vuosien 2018 ja 2019 tulokymmenysten välillä havainnollistaa taulukon 1 siirtymämatriisi. Esimerkiksi vuonna 2018 pienituloisimmassa kymmenyksessä olleista 65,9 prosenttia oli edelleen samassa ryhmässä vuotta myöhemmin ja 81,1 prosenttia kahdessa pienituloisimmassa kymmenyksessä. Vastaavasti suurituloisimmassa kymmenyksessä vuonna 2018 olleista 76,9 prosenttia oli samassa ryhmässä vuonna 2019 ja 90,5 prosenttia kahdessa suurituloisimmassa kymmenyksessä.

Siirtymämatriisi 2018–2019 tulokymmenysten välillä

Tulokymmenys 2018	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	XI	X	Yhteensä
I	65,9	17,8	7,0	3,5	2,0	1,3	0,9	0,7	0,5	0,5	100,0
II	15,2	55,0	16,4	6,4	2,9	1,6	1,0	0,6	0,5	0,3	100,0
III	5,5	15,6	47,7	16,8	7,0	3,4	1,8	1,1	0,6	0,4	100,0
IV	3,2	5,2	16,6	43,4	17,3	7,4	3,6	1,8	0,9	0,5	100,0
V	2,2	2,6	5,9	17,2	41,2	18,0	7,6	3,3	1,5	0,7	100,0
VI	1,6	1,6	3,0	6,6	17,7	40,2	18,6	7,1	2,6	0,9	100,0
VII	1,3	1,1	1,7	3,1	6,7	18,0	41,5	19,2	6,0	1,5	100,0
VIII	1,1	0,7	1,1	1,7	3,0	6,4	17,8	45,6	19,1	3,4	100,0
IX	1,0	0,6	0,7	1,0	1,5	2,5	5,5	17,3	54,8	15,2	100,0
X	1,1	0,5	0,5	0,7	0,8	1,1	1,6	3,3	13,6	76,9	100,0

Kuviossa 8 on esitetty aikasarja niiden henkilöiden osuudesta, joiden tulokymmenys pysyi samana kahden perättäisen vuoden välillä. Noin puolet (51,2 %) henkilöistä pysyi samassa tulokymmenyksessä (I–X) vuodesta 2018 vuoteen 2019, kun vastaava osuus oli noin 46 prosenttia vuosina 1995 ja 1996.

Kuvio 8. Samassa tulokymmenyksessä sekä pieni- ja suurituloisimmassa kymmenyksessä perättäisinä vuosina pysyneiden osuus, %.

Vuosien 1995–2009 ja 2010–2019 tiedot eivät ole täysin vertailukelpoisia tulokäsitteen muutoksen vuoksi. Vuoden 2010 (vuosipari 2009–2010) tunnusluku on laskettu vanhan tulokäsitteen mukaisesta aineistosta.

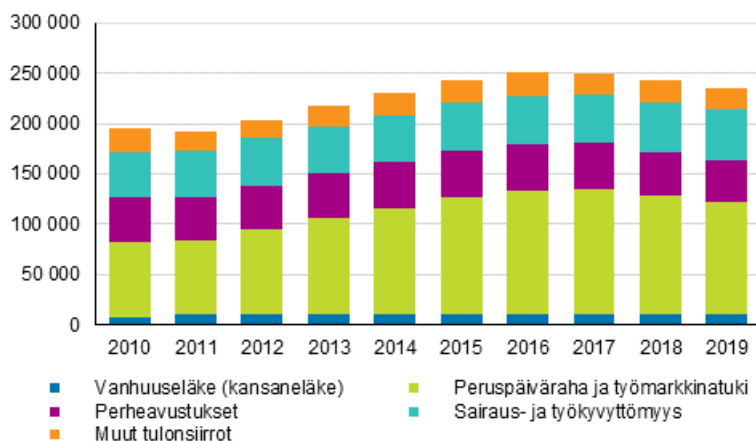
Suurituloisimmassa kymmenesosassa vuosina 2018–2019 olleiden osuus oli 76,9 prosenttia henkilöistä. Vastaava osuus oli pienituloisimmassa kymmenyksessä 65,9 prosenttia. Osuus nousi hieman edellisvuodesta, joten pienituloisimmassa kymmenyksessä oli hieman vähemmän vaihtuvuutta kuin vuotta aiemmin. Pieni- ja suurituloisimmasta kymmenesosasta on mahdollista liikkua vain yhteen suuntaan, joten niissä pysyneiden osuudet ovat suurempia kuin muissa tulokymmenyksissä.

3. Perusturvan varassa 235 000 henkilöä vuonna 2019

Asuntoväestöstä 4,4 prosenttia eli noin 235 000 henkilöä asui asuntokunnassa, jossa perusturvaetuuksien osuus oli yli 90 prosenttia bruttotuloista (kuvio 9). Näitä *kokonaan perusturvan varassa* olevia henkilöitä oli lähes 8 000 vähemmän kuin edeltävänä vuonna. Naisista perusturvan varassa oli 3,9 prosenttia ja miehistä 4,8 prosenttia vuonna 2019.

Kokonaan perusturvan varassa olleista 47 prosenttia asui asuntokunnassa, jonka suurin tulolähde oli työttömyysturvan peruspäiväraha tai työmarkkinatuki vuonna 2019¹⁾. Vuonna 2010 vastaava osuus oli noin 38 prosenttia.

Kuvio 9. Kokonaan perusturvan varassa olevat henkilöt asuntokunnan pääasiallisen tulolähteen mukaan 2010–2019

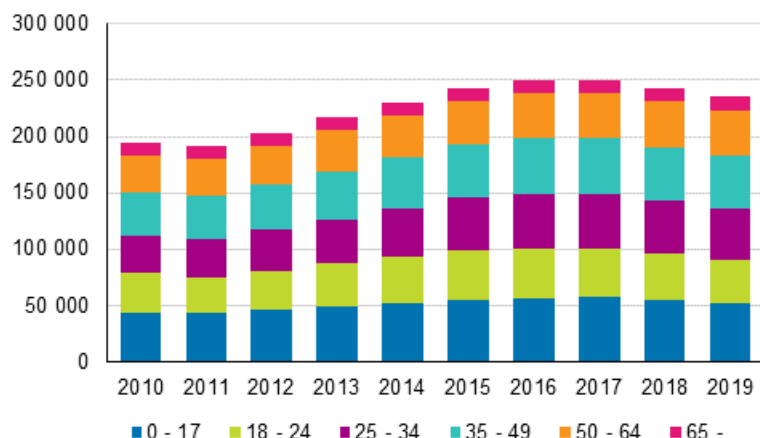
Perusturvaetuuksiin sisältyy tässä valtaosin muita kuin ansiosidonnaisia tulonsiirtoja, ja niihin on luettu myös asumistuki ja toimeentulotuki²⁾. Perusturvan varassa olevan talouden jäsenillä voi olla perusturvan lisäksi kalenterivuoden aikana pieniä ansiotuloja, ansiosidonnaisia tulonsiirtoja tai omaisuustuloja. Keskeisten perusturvaetuuksiin luettavien tulonsiirtojen jakautumista voi tarkastella tulonjakotilaston tietokantataulukosta.

Noin 22 prosenttia kokonaan perusturvan varassa olevissa asuntokunnissa asuvista henkilöistä oli alle 17-vuotiaita ja 5 prosenttia yli 64-vuotiaita vuonna 2019 (kuvio 10). Reilut 16 prosenttia oli 18–24-vuotiaita. Ikäryhmien osuuksissa ei ole suurta muutosta vuoteen 2010 verrattuna.

1) Asuntokunnan pääasiallinen tulolähde on palkoista, yrittäjätuloista, omaisuustuloista ja tulonsiirroista se tulolaji, josta asuntokunnan jäsenet yhteensä saivat eniten tuloja vuoden aikana. Se ei kuvaa henkilön tai asuntokunnan toimintaa. Jos päätulolähde oli tulonsiirrot, on tulolähdettä edelleen tarkennettu ESSPROS-luokituksen ja sen sisällä hallinnollisten käsitteiden mukaisesti. Jos pääasiallinen tulolähde oli asumis- ja toimeentulotuki, on asuntokunta tässä katsauksessa luokiteltu toiseksi suurimman tulolähteen mukaan.

2) Käytännön syistä kaikki henkilölle maksetut sairaus- ja vanhempainpäivärahat sisältyvät perusturvaetuuksiin, eivät vain vähimmäispäivärahat. Niitä ei aineistosta voitu eritellä. Perusturvaetuuksiin on luettu työttömyysturvan peruspäiväraha ja työmarkkinatuki (ml. kotoutumistuki), sairaus- ja vanhempainpäivärahat, kotihoidon tuki, elatustuki (2010-), lapsilisät, kansaneläkkeenä maksetut vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeet, takuueläkkeet (2011-), kuntoutusraha (Kela), vammaistuet, asumistuet, toimeentulotuki, opintoraha sekä eräitä muita sosiaalivastuuksia (mm. sotilasavustukset). Etuudet on määritetty tulonjakotilastojen tuloluokituksen pohjalta aineiston sallimalla tarkkuudella.

Kuvio 10. Kokonaan perusturvan varassa olevat henkilöt iän mukaan 2010–2019

Alle 18-vuotiaista perusturvan varassa olevista noin 52 000 henkilöstä noin puolella asuntokunnan päätulolähde olivat perheavustukset. Muissa 25–64-vuotiaiden ikäluokissa yleisin päätulolähde taloudessa oli työttömyysturva. 18–24-vuotiaiden ikäluokassa työttömyysturva ja muut tulonsiirrot (mm. opintotuki) olivat pääasiallisia tulonlähteitä yhtä usein.

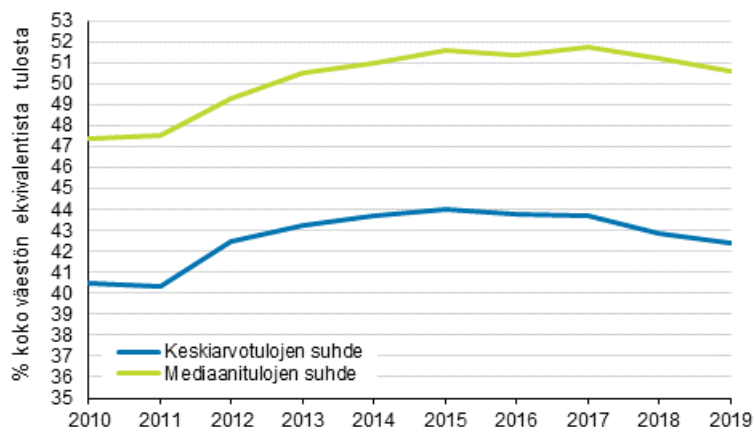
Kokonaan perusturvan varassa olleista yli 17-vuotiaita naisia oli noin 82 000 ja miehiä noin 101 000 vuonna 2019. Miesten osuus oli reilut 55 prosenttia. Osuus on kasvanut vuodesta 2010, jolloin se oli 53,2 prosenttia.

Perusturvan varassa olevien tulotaso puolet koko väestön tulotasosta

Kokonaan perusturvan varassa olleiden henkilöiden ekvivalenttien tulojen mediaani oli 13 200 euroa ja keskiarvo 12 580 vuonna 2019. Mediaanitulo oli noin puolet (50,6 %) koko väestön mediaanitulosta, kun se vuonna 2010 oli 47,4 prosenttia (kuvio 11). Suhde koko väestön mediaanituloon on ollut samalla tasolla lähes koko 2010-luvun.

Kokonaan perusturvan varassa olevien miesten mediaanitulo oli hieman matalampi kuin naisten. Miesten kulutusyksikköä kohden käytettävissä oleva rahatulo oli 12 920 euroa ja naisten 13 530 euroa vuonna 2019. Ero oli suurin 25–34-vuotiaiden keskuudessa, missä miesten tulojen mediaani oli 12 520 euroa ja naisten 13 710 euroa. Tämän ikäryhmän kokonaan perusturvan varassa olevista miehistä noin 60 prosentilla asuntokunnan pääasiallisena tulonlähteenä olivat peruspäiväraha ja työmarkkinatuki ja 30 prosentilla sairaus- ja työkyvyttömyysetuudet. Naisilla pääasialliset tulonlähteet olivat 30 prosentilla peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, 22 prosentilla perheavustukset ja 17 prosentilla sairaus- ja työkyvyttömyysetuudet.

Kuvio 11. Kokonaan perusturvan varassa olleiden keskitulojen suhde (%) koko asuntoväestön keskituloihin 2010–2019

Pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa noin 98 500 henkilöä

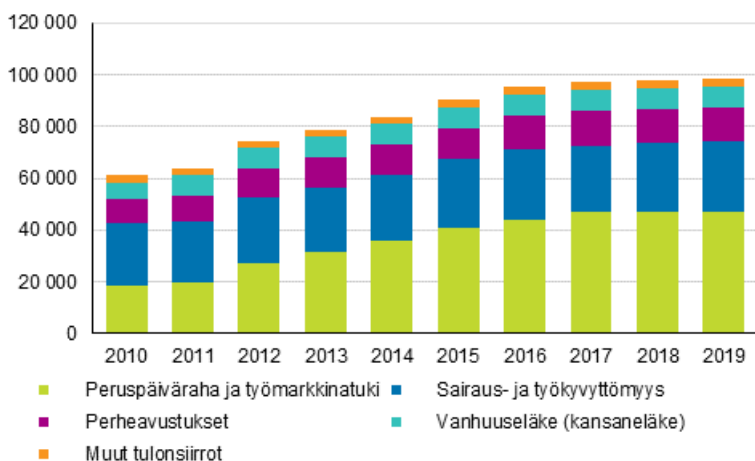
Pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olevia ovat henkilöt, joiden asuntokunta on ollut perusturvan varassa yhtäjaksoisesti vähintään neljä vuotta eli tilastovuoden lisäksi jokaisena edeltävistä kolmesta vuodesta³⁾. Tällaisia henkilöitä oli 98 524 vuonna 2019, kun heitä oli 61 097 vuonna 2010 (kuvio 12). Edellisvuodesta lukumäärä kasvoi noin 400 henkilöllä.

Pitkittyneesti perusturvan varassa olevista 55 prosenttia oli miehiä. Miesten osuus ikäryhmänsä pitkittyneesti perusturvan varassa olevista oli suurin 50–64-vuotiaissa, 61 prosenttia. 65 vuotta täyttäneissä miesten osuus oli 36 prosenttia.

Mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kyse, sitä suurempi osuus kokonaan perusturvan varassa olevista on perusturvalla pitkittyneesti. Kun 18-24-vuotiaista kokonaan perusturvan varassa olevista noin 19 prosenttia oli perusturvan varassa pitkittyneesti, 65 vuotta täyttäneistä kokonaan perusturvan varassa olevista noin 77 prosenttia oli pitkittyneesti perusturvan varassa.

Pitkittyneesti perusturvan varassa olevien ekvivalenttien tulojen mediaani oli 13 730 euroa vuonna 2019, joka oli 0,2 prosenttia edellisvuotta vähemmän ja reilut 11 prosenttia enemmän kuin vuonna 2010. Pitkittyneesti perusturvan varassa olevien miesten tulotaso oli matalampi kuin naisten. Miesten mediaanitulo oli 13 430 euroa ja naisten 14 100 euroa vuonna 2019.

Kuvio 12. Pitkittyneesti kokonaan perusturvan varassa olevat henkilöt asuntokunnan pääasiallisen tulolähteen mukaan 2010–2019

3) Alle kolmevuotiaat eivät voi olla pitkittyneesti perusturvan varassa.

4. Tuotannontekijätulojen erot kaventuivat

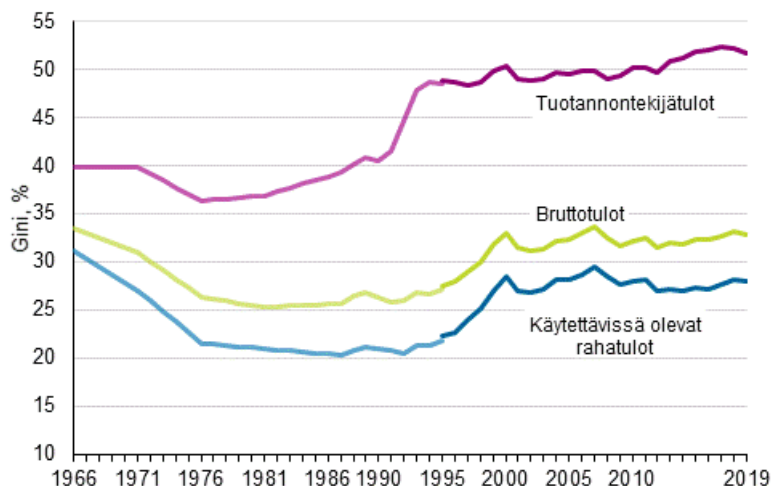
Suomessa tuloerojen nopean kasvun taustalla 1990-luvun lopussa oli vuosikymmenen alun syvä lama ja sitä seurannut nousukausi. Laman aikana tuotannontekijätulojen erot (tuloerot ennen tulonsiirtoja) kasvoivat nopeasti, mutta käytettävissä olevien rahattulojen erot vasta laman taituttua. Tuotannontekijätulojen erot pysyivät 1990-luvun laman jälkeen pitkään melko vakaina, mutta viime vuosina ne ovat jälleen olleet kasvussa.

Tuotannontekijätuloja ovat palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot eli tuotantotoiminnasta ja omaisuudesta saadut tulot. Kun tuotannontekijätuloihin lisätään saadut tulonsiirrot, saadaan bruttotulot. Kun bruttotuloista edelleen vähennetään maksetut tulonsiirrot, saadaan käytettävissä olevat rahattulot. Tuotannontekijätulot eivät sisällä tulonsiirtojen vaikutusta, joten ne jakautuvat epätasaisimmin kaikkien kotitalouksien kesken.

Tuotannontekijätulojen erot kaventuivat edellisvuoteen verrattuna

Tuotannontekijätulojen eroja havainnollistaa kuvio 13, jossa on esitetty tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien rahattulojen jakautuminen koko väestössä vuodesta 1966 alkaen.

Kuvio 13. Tuotannontekijätulojen, bruttotulojen ja käytettävissä olevien rahattulojen Gini-kertoimet (%) 1966–2019

Tulokäsitteet sisältävät myyntivoitot, mutta eivät asuntotuloa. Ekvivalentit tulot, jakauma muodostettu henkilöiden kesken. Lähteet: tulonjakotilaston kokonaisaineisto 1995–2019, tulonjakotilaston otosaineisto 1986–1995, kulutustutkimus 1966, 1971, 1976, 1981. Puuttuvat välivuodet (1967–1985) on lineaarisesti interpoloitu.

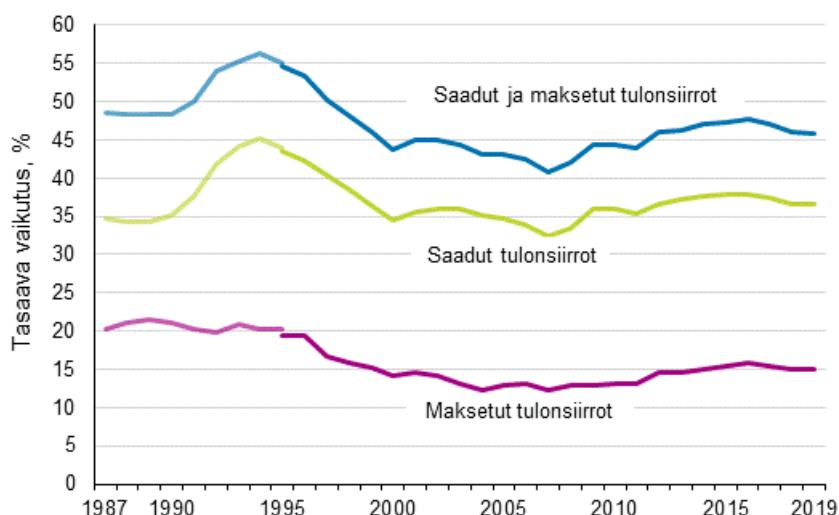
Edellisvuoteen verrattuna vuoden 2019 tuotannontekijätulojen Gini-kerroin pieneni 0,6 prosenttiyksikköä. Vuoteen 2010 verrattuna kasvua on 1,5 prosenttiyksikköä ja vuoteen 1995 verrattuna 2,8 prosenttiyksikköä¹⁾.

Tulonsiirtojen uudelleenjakava vaikutus 1986–2019

Tuotannontekijätulojen eroja tasaavat saadut tulonsiirrot sekä välittömät verot ja veronluonteiset maksut. Tulonsiirtojen tasaavaa vaikutusta voidaan kuvata sillä, kuinka monta prosenttia Gini-kerroin pienenee, kun tuotannontekijätuloihin lisätään saadut tulonsiirrot ja edelleen kun bruttotuloista vähennetään maksetut tulonsiirrot. Kuviossa 14 on kuvattu tulonsiirtojen tuloeroja tasaavaa vaikutusta kolmenkymmenen viime vuoden aikana. Tuotannontekijätulojen jakauma voisi olla erilainen ilman tulonsiirtoja, mitä laskelma ei huomioi.

1) Vuosi 2010 on vertailuvuosi, koska tulonjaon kokonaistilaston tulokäsite muuttui tuolloin. Vuosi 1995 on vertailuvuosi, koska tulonjaon kokonaistilaston tiedot alkavat tästä vuodesta ja tuloerot alkoivat tuolloin kasvaa.

Kuvio 14. Tulonsiirtojen tuloeroja tasaava vaikutus 1986–2019 (%)

Lähteet: tulonjakotilaston kokonaisaineisto 1995–2019, tulonjakotilaston otosaineisto 1986–1995.

Vuonna 2019 saatujen tulonsiirtojen tasaava vaikutus väheni edellisvuoteen verrattuna 0,1 prosenttiyksikköä. Vuosina 1995–2000 tasaava vaikutus aleni yhtäjaksoisesti noin kahden prosenttiyksikön vuosivauhtia ja vuosina 2004–2007 noin prosenttiyksikön vuosivauhtia. Tulonsiirtoihin tai verotukseen tehtyjen muutosten lisäksi tasaavaan vaikutukseen vaikuttavat muutokset lähtöjakaumassa eli tuotannontekijätulojen eroissa. Tulonsiirtojen tasaava vaikutus korostuu heikossa taloussuhdanteessa, kun tulonsiirtojen merkitys kotitalouksien tulonmuodostuksessa kasvaa.

Välittömät verot ja veronluonteiset maksut tasaavat edelleen tuloeroja niin, että käytettävissä olevien rahatulojen erot ovat pienemmät kuin bruttorahatulojen erot. Vuonna 2019 käytettävissä olevien rahatulojen Gini-kerroin oli 14,9 prosenttia bruttotulojen Gini-kerrointa pienempi. Maksettujen tulonsiirtojen tasaava vaikutus ei muuttunut edellisvuodesta ja oli noin vuoden 2014 tasolla. Se oli kuitenkin edelleen selvästi pienempi kuin vuonna 1995 (23,3 prosenttia). Verotuksen tasaava vaikutus heikkeni lähes yhtäjaksoisesti 1990-luvun puolivälistä 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen puoleen väliin saakka. Tällöin ansiotuloverotus keveni ja samaan aikaan tuolloin pääosin tasaverona verotetut omaisuustulot kasvoivat voimakkaasti.

Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Gini-kertoimet (%) Suomessa 1966–2019.

Vuosi	Gini-kerroin (%), vuositulot			Gini-kerroin (%), useamman vuoden tulot ⁵⁾	
	Käytettävissä olevat rahatulot	Tuotannontekijätulot	Bruttotulot	Kuuden vuoden käytettävissä olevat rahatulot	Kahden vuoden käytettävissä olevat rahatulot
1966 ¹⁾	31,1	39,7	33,7		
1971 ¹⁾	27,0	39,8	31,4		
1976 ¹⁾	21,5	36,3	26,6		
1981 ¹⁾	20,9	36,9	25,7		
1986 ²⁾	20,4	38,9	25,6		
1987 ²⁾	20,3	39,4	25,7		
1988 ²⁾	20,7	40,2	26,4		
1989 ²⁾	21,1	40,8	26,8		
1990 ²⁾	20,9	40,5	26,3		
1991 ²⁾	20,7	41,5	25,8		
1992 ²⁾	20,5	44,6	26,0		
1993 ²⁾	21,3	47,7	26,7		
1994 ²⁾	21,3	48,7	26,7		
1995 ²⁾	21,8	48,4	27,1		
1995 ³⁾	22,2	48,8	27,5		
1996 ³⁾	22,6	48,6	28,0		21,4
1997 ³⁾	24,0	48,3	28,9		22,4
1998 ³⁾	25,2	48,6	29,9		23,6
1999 ³⁾	27,0	49,9	31,8		25,1
2000 ³⁾	28,4	50,4	33,0	22,4	26,7
2001 ³⁾	26,9	48,9	31,5	23,1	26,6
2002 ³⁾	26,8	48,8	31,2	23,8	25,9
2003 ³⁾	27,2	48,9	31,3	24,3	26,1
2004 ³⁾	28,2	49,6	32,1	24,8	26,8
2005 ³⁾	28,1	49,5	32,3	25,1	27,2
2006 ³⁾	28,7	49,8	33,0	25,1	27,4
2007 ³⁾	29,5	49,8	33,6	25,6	28,1
2008 ³⁾	28,4	48,9	32,5	25,8	28,0
2009 ³⁾	27,6	49,4	31,7	25,8	27,0
2010 ⁴⁾	27,9	50,1	32,1	25,7	26,8
2011 ⁴⁾	28,2	50,2	32,5	25,8	27,1
2012 ⁴⁾	26,9	49,7	31,5	25,5	26,6
2013 ⁴⁾	27,2	50,8	31,9	25,2	26,1
2014 ⁴⁾	27,0	51,1	31,8	25,0	26,2
2015 ⁴⁾	27,3	51,9	32,3	24,9	26,3

Vuosi	Gini-kerroin (%), vuositulot			Gini-kerroin (%), useamman vuoden tulot ⁵⁾	
	Käytettävissä olevat rahatulot	Tuotannontekijätulot	Bruttotulot	Kuuden vuoden käytettävissä olevat rahatulot	Kahden vuoden käytettävissä olevat rahatulot
2016 ⁴⁾	27,2	52,0	32,3	24,8	26,3
2017 ⁴⁾	27,7	52,3	32,7	24,8	26,6
2018 ⁴⁾	28,1	52,2	33,1	25,0	27,0
2019 ⁴⁾	27,9	51,6	32,8	25,1	27,1

1) Vuosien 1966–1981 tiedot perustuvat kulutustutkimukseen. Tulokäsitemuunnos ekvivalentit rahatulot, kulutusyksikköasteikko muunnettu OECD. Tulonkäyttöyksikkö kotitalous, henkilöpainotus.

2) Vuosien 1986–1995 tiedot perustuvat tulonjakotilaston otosaineistoon. Tulokäsitemuunnos ekvivalentit rahatulot (ml. myyntivoitot), kulutusyksikköasteikko muunnettu OECD. Tulonkäyttöyksikkö kotitalous, henkilöpainotus.

3) Vuodesta 1995 eteenpäin tiedot perustuvat tulonjakotilaston kokonaisaineistoon. Tulokäsitemuunnos ekvivalentit rahatulot (ml. myyntivoitot), kulutusyksikköasteikko muunnettu OECD. Tulonkäyttöyksikkö asuntokunta, henkilöpainotus.

4) Tulonjakotilaston kokonaisaineiston tulokäsitemuunnos on hieman kattavampi tilastovuodesta 2010 alkaen. Tuloihin on lisätty elatustuki, saatu elatusapu, verottomat apurahat ja asevelvollisten päivärahat. Uudella tulokäsitteellä vuoden 2010 Gini-kerroin on 0,3 prosenttiyksikköä pienempi kuin vanhalla tulokäsitteellä.

5) Gini-kerroin laskettuna henkilöiden kulutusyksikköä kohti lasketuista käytettävissä olevista rahatuloista tilastovuodelta ja sitä edeltävältä yhdeltä tai viideltä vuodelta. Kahden vuoden tuloissa ensimmäinen tieto on ajanjaksolta 1995–1996 eli vuoden 1996 kahden vuoden Gini-kerroin on laskettu näiden vuosien yhteenlasketuista tuloista. Vastaavasti vuoden 2019 tieto on laskettu vuosien 2018–2019 tuloista. Mukana ovat henkilöt, jotka olivat asuntoväestössä molempina vuosina. Kuuden vuoden tuloissa ensimmäinen tieto on ajanjaksolta 1995–2000 ja viimeisin ajanjaksolta 2014–2019. Mukana ovat henkilöt, jotka olivat asuntoväestössä kaikkina kuutena vuotena.

Laatuseloste: tulonjakotilasto

1. Tilastotietojen relevanssi

Tulonjakotilasto kuvaa kotitalouksien ja asuntokuntien tulojen rakennetta ja jakautumista väestöryhmittäin ja alueittain Suomessa. Tilasto laaditaan vuosittain, ja sen tietosisältö perustuu kansainvälisiin suosituksiin¹⁾. Tulonjakotilasto kuvaa kattavasti kotitalouksien käytettävissä olevia rahatuloja, joka on tulonjakotilaston ensisijainen tulokäsitemuoto. Muita päätulokäsitteitä ovat tuotannontekijätulot eli palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, saadut tulonsiirrot sekä maksetut tulonsiirrot. Tilaston pohjalta tuotetaan useita indikaattoreita, joista keskeisimpiä ovat tuloeroja kuvaava Gini-kerroin, kotitalouksien ja asuntokuntien tulojen keskiarvo ja mediaani sekä suhteellinen pienituloisuusaste.

Tilaston tiedot johdetaan kahdesta perusaineistosta, koko asuntokuntaväestön kattavasta tulonjaon kokonaisaineistosta ja edustavaan otokseen perustuvasta tulo- ja elinolotutkimuksesta. Tulonjaon kokonaisaineisto on kokonaan rekisteripohjainen koko väestön kattava aineisto henkilöiden ja asuntokuntien tuloista ja mahdollistaa yksityiskohtaisten luokitusten mukaisen tilastoinnin, erityisesti alueellisesti. Se on ensisijainen kansallinen tietolähde väestöryhmittäisten tuloerojen ja alueellisten tulojen kuvaamisessa. Kokonaisaineiston aikasarjatiedot ovat tilastoitu vertailukelpoisesti vuodesta 1995 alkaen.

Otosaineiston tiedot ovat kansainvälisesti vertailukelpoisia, ja niitä on saatavilla vuodesta 1966 lähtien. Otosaineiston muodostamisessa noudatetaan EU:n tulo ja elinolot -tilastosta annettua asetusta (EU:n parlamentin ja neuvoston asetus 1177/2003). Otosaineisto ei sovellu edustavuuteen liittyvien rajoitusten vuoksi tarkkoihin alueiden tai väestöryhmien välisiin tulonjakotarkasteluihin. Otosaineistossa on toisaalta käytössä luokituksia ja taustatietoja, joiden mukaisia tietoja ei ole kokonaisaineistossa. Näistä luokituksista tärkein on sosioekonominen asema.

Tulonjakotilaston tiedot julkaistaan Tilastokeskuksen internet-sivuilla osoitteessa www.tilastokeskus.fi *Tulot ja kulutus* -aihealueen alla. Tietoja tilastoidaan muun muassa tulotason, alueen, sosioekonomisen aseman, elinvaiheen ja iän mukaan. Aineistoista tehdään erityisselvityksiä asiakkaille pyynnöstä. Otosaineistosta julkaistaan myös kansallinen [elinolotilasto](#) Elinolot-aihealueen alla. Tässä tilastossa julkaistaan tietoja köyhyys- tai syrjäytymisriskissä olevista henkilöistä (at risk of poverty or social exclusion, AROPE).

Tulonjakotilaston kokonaisaineiston alueittaisia tietoja julkaistaan lisäksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ylläpitämässä tilasto- ja indikaattoripankki SOTKANetissa. Tulonjakotilaston otosaineistosta toimitetaan tietoja EU:n tilastovirastolle Eurostatille (EU-SILC, European Union Statistics on Income and Living Conditions), OECD:lle (OECD IDD) ja määrävuosin Luxemburg Income Study'n (LIS) kansainväliseen tietokantaan. Ne julkaisevat kansainvälisesti vertailukelpoisia tietoja säännöllisesti tilastotietokannoissa ja julkaisuissa verkkosivuillaan. Kansainvälisen, vertailevan EU-SILC-aineiston tietoja käytetään Euroopan Unionin hallinnollisten ohjelmien monitorointiin. EU-SILC-aineisto on yleisesti käytetty tutkimusaineisto kansainvälisessä tutkimuksessa.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Tilasto perustuu vuosittain kerättävään kokonaisaineistoon ja sen yhteydessä integroidusti muodostettavaan otosaineistoon. Tulonjakotilaston perusaineistojen välillä on määritelmällisiä eroja. Tärkein eroista koskee tulonkäyttöyksikköä. Kokonaisaineistossa tulonkäyttöyksikkö on rekisteröity asuntokunta ja otosaineistossa yhteisen taloudenpidon kotitalous, joka muodostetaan haastattelussa. Asuntokunnan muodostavat kaikki samassa asuinhuoneistossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Tulonjakotilaston otosaineistossa kotitalouden muodostavat kansainvälisten suositusten mukaisesti ne henkilöt, jotka asuvat, ruokailevat tai käyttävät tulojaan yhdessä. Kokonaisaineiston ja otosaineiston tulotiedot ovat muutoin samoja, mutta otostilastoon sisältyy rekistereistä puuttuvia tulotietoja, jotka kerätään haastattelemalla (korkotulot, eräät kotitalouksien väliset tulonsiirrot). Kokonais- ja otosaineiston eroja on tarkasteltu tämän laatuselosteen luvuissa 6 ja 7.

Kokonaisaineisto

1) OECD (2013) OECD Framework for Statistics on the Distribution of Household Income, Consumption and Wealth. OECD Publishing; UNECE (2011) Canberra Group Handbook on Household Income Statistics, Second Edition 2011.

Tulonjakotilaston kokonaisaineisto on koko asuntoväestön kattava tilastoaineisto, joka kootaan henkilötasolla useista hallinnollisista aineistoista ja rekistereistä. Siten tilasto sisältää yksityiskohtaista tietoa kaikkien asuntokuntien ja niihin kuuluvien henkilöiden tuloista.

Kokonaisaineiston laadinnassa on käytetty seuraavia hallinnollisia aineistoja ja tilastorekistereitä:

- Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmä ja Tilastokeskuksen henkilö- ja asuntotietovaranto
- Verohallinnon verotietokanta
- Kansaneläkelaitoksen eläke- ja etuustietokanta (sairausvakuutuskorvaus- ja kuntoutusrekisteri, elatustukirekisteri, opintotukirekisteri sekä asumistukirekisteri)
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) kunnilta keräämä ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen aineisto
- Eläketurvakeskuksen eläketapahtumarekisteri
- Tilastokeskuksen tutkintorekisteri
- Valtiokonttorin sotilasvammakorvausjärjestelmän tietokanta
- Finanssivalvonnan (FIVA) tiedot (ansiosidonnaiset työttömyyspäivärahat)
- Tilastokeskuksen yritysrekisteri
- Työllisyysrahaston (ent. Koulutusrahasto) tiedot

Kokonaisaineiston kohdeperusjoukkona on Suomen asuntoväestö tilastovuoden lopussa (31.12). Asuntoväestön muodostavat kaikki asuinhuoneistoissa vakinaisesti asuvat henkilöt. Tilaston ulkopuolelle jää runsaat kaksi prosenttia koko väestöstä. Heihin kuuluvat vakinaisesti laitoksissa kirjoilla olevat (esimerkiksi pitkäaikaisesti vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa, vankiloissa tai sairaaloissa asuvat), asunnottomat, ulkomailla ja tietymättömissä olevat henkilöt.

Kokonaisaineisto laaditaan yhdistämällä hallinnolliset ja rekisteritietolähteet henkilötunnuksen avulla henkilöille. Asuntokunnan tulot muodostetaan laskemalla yhteen samaan asuntokuntaan kuuluvien henkilöiden tulot.

Otosaineisto

Tulonjakotilaston otosaineiston perustiedot kootaan yhdistämällä kotitalouksilta haastattelemalla kerätyt tiedot ja kokonaisaineiston rekisteritiedot hyväksytysti haastattelulle otokselle. Pääosa kotitalouksien luokittelutiedoista sekä ne tulotiedot, joita ei ole saatu rekistereistä, on kerätty haastattelemalla.

Haastattelut

Haastatteluista vastaa Tilastokeskuksen Tiedonhankinta-yksikkö. Haastattelut tehdään tietokoneavusteisesti Blaise-lomakeohjelmiston avulla valtaosin puhelinhaastatteluina. Kielenä käytetään haastateltavan valinnan mukaan joko suomea, ruotsia tai englantia (tilastovuodesta 2014 lähtien). Vuonna 2019 haastattelun keskimääräinen kesto oli noin 33,5 minuuttia.

Perusjoukko

Otosaineiston kohdeperusjoukko ja viiteajankohta (tilastovuoden viimeinen päivä) ovat samat kuin kokonaisaineistossa. Otoksesta poistetaan hieman peittovirhettä, sillä se muodostetaan ennen tilastovuoden loppua. Virheen seurauksena otoksesta poistetaan haastatteluissa kohdeperusjoukkoon kuulumattomat otoshenkilöt, ns. ylipeitto. Poimintakehikon ulkopuolelle jääneiden, ns. alipeittoon kuuluvien otoshenkilöiden määrä, jotka tahdistuvat viiveellä rekistereihin, on pieni.

Otoshenkilön kotitalouteen kuuluvat henkilöt määritellään tilastovuoden lopun tilanteen mukaan haastattelussa. Haastatteluissa otoskotitalouteen luetaan henkilöt, jotka kuuluivat kotitalouteen viiteajankohtana, ja poistetaan siihen kuulumattomat henkilöt. Hyväksytyt otoksen ulkopuolelle jäävät kotitaloudesta tilapäisesti poissaolevat, esim. yli vuoden ulkomailla oleskelevat, jos heidän Suomessa asuva kotitaloutensa katsoo, että henkilö ei kuulu kotitalouteen.

Tilastovuoden perusjoukko täsmentyy tilaston viiteajankohdan jälkeen noin 3 kuukautta myöhemmin Tilastokeskuksen asuntokuntatilaston aineistoon ja tulonjakotilaston kokonaisaineistoon. Tietoja käytetään otosaineiston kalibroinnissa, jolla haastattelussa hyväksytty otos saadaan vastaamaan perusjoukkoa (ks. painokertoimet).

Otanta-asetelma

Tulonjakotilaston otosaineisto muodostuu neljän vuoden kiertävästä paneeliotoksesta, jotka ovat toisistaan riippumattomia, itsenäisiä otoksia. Tilastovuoden aineistossa on mukana tilastovuonna poimittu, 1. tutkimuskerran otos ja edeltävinä vuosina poimitut, 2.-4. tutkimuskerran otokset. Osohenkilöt osallistuvat tutkimukseen kaikkiaan neljänä tutkimuskertana. (Taulukko 2). Vuoteen 2008 saakka otos sisälsi kaksi paneelia. Muutoksen seurauksena lähtöotosta pienennettiin siten, että ensimmäiselle tutkimuskerralle on valittu vuodesta 2009 alkaen 5 000 henkilöä aikaisemman 7 500:n sijaan.

Tilastovuodelle 2019 tehtiin ensimmäisen tutkimuskerran otokselle täydentävä lisäotos, johon poimittiin 500 kotitaloutta. Lisäotosta tarvittiin, sillä keväällä alkaneen koronapandemian myötä ensimmäisen tutkimuskerran vastausaste jäi aiempia vuosia selvästi alhaisemmaksi. Syynä tähän voivat olla paitsi yleinen vastaamisaktiivisuuden lasku myös puhelimitse tavoittamattomien kotitalouksien käyntitavoittelujen keskeytyminen koronan vuoksi. Lisäotos poimittiin edustamaan ositteita, joissa kadon kasvu oli erityisen suurta ja havaintomäärät olivat jäämässä selvästi edeltävää vuotta matalammiksi: yrittäjiä, pienituloisimpia palkansaajia sekä pienituloisimpia eläkeläisiä.

Tulonjakotilaston otosaineiston otanta-asetelmana on kaksivaiheinen ositettu otanta. Otos on henkilöotos. Ensimmäisessä vaiheessa muodostetaan ns. master-otos poimimalla systemaattisella otannalla 50 000 vähintään 16-vuotiasta henkilöä Tilastokeskuksen väestötietokannasta²⁾. Toisessa vaiheessa master-otoksesta poimitaan varsinainen tulonjakotilaston otos, 5 000 henkilöä ositteittain. Henkilön todennäköisyys sisältyä otokseen riippuu osituskriteerien ohella 16 vuotta täyttäneiden jäsenten lukumäärästä asuntokunnassa.

Ositteiden muodostamiseen käytetään tilastovuotta edeltävän vuoden tietoja asuntokuntakotitalouden valtionveronalaisista tuloista ja niiden perusteella muodostetuista sosioekonomisista ryhmistä. Sosioekonomiset ryhmät ovat palkansaajat, maatalousyrittäjät, muut yrittäjät, eläkeläiset ja muut. Ositekohtaisten otoskokojen määrittelyssä eli otoksen kiintiöinnissä on otettu huomioon tulonjakotutkimuksen erityistarpeet. Yrittäjillä ja suurituloisilla on muita suurempi todennäköisyys sisältyä otokseen.

Ositteiden lukumäärä on ollut vuodesta 2014 lähtien kaksitoista, kun verotietueettomat yhdistettiin pienituloisten muut 1 ryhmään. Muutos ei vaikuttanut tietojen vertailukelpoisuuteen. Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määriteltävä kohdehenkilön asuntokunnan sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan estimoinnin parantamiseksi³⁾. Aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön tietojen perusteella. Ositteiden kiintiöintiä muutettiin viimeksi vuonna 2007 kasvattamalla pienituloisten ja eläkeläisten lukumäärää. Muutoksen taustalla oli tarve tehostaa pienituloisuusindikaattorien kuten pienituloisuusasteen estimointia.

Painokertoimet

Kotitaloudet ja henkilöt saavat painokertoimen, jolla niiden tiedot korotetaan edustamaan perusjoukon tietoja. Kotitalouksille muodostetaan aluksi asetelmapainot käyttäen hyväksi osohenkilön sisältymistodennäköisyyttä otoksessa. Hyväksytyt otoksen asetelmapainot tehdään vastauskatokorjaus kertomalla ne ositteittain hyväksytysti vastanneiden osohenkilöiden kotitalouksien osuuden käänteisluvulla. Vastauskatokorjatut painot kalibroidaan CALMAR-makrolla vastaamaan perusjoukon keskeisiä tunnettuja jakaumia kokonaisaineistosta. Menettelyllä pyritään pienentämään kadon valikoivuuden aiheuttamaa harhaa ja tuottamaan mahdollisimman tarkkoja estimaatteja tärkeimmille tulomuuttujille. Vuoden 2019 aineiston painojen kalibroinnissa käytettiin seuraavia tietoja:

2) Vuodesta 2003 lähtien ikäraja on ollut 16 vuotta aikaisemman 15 vuoden sijaan. Muutos on seurausta Euroopan yhteisön tilastoviraston Eurostatin EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) edellyttämistä toteuttamiskäytännöistä. Tilastovuosina 2015 ja 2019 master-otokseen poimittiin poikkeuksellisesti 100 000 kohdehenkilöä

3) Vuodesta 2003 lähtien ositteet on määriteltävä kohdehenkilön kotitalouden sosioekonomisen ryhmän ja tuloluokan mukaan, kun aiemmin luokittelu tehtiin kohdehenkilön mukaan. Ositeluokittelun muutos perustuu testeihin, joissa kotitalouteen perustuvan luokittelun todettiin olevan estimoinnin kannalta tehokkaamman kuin henkilöön perustuvan.

- alue (maakuntajako, jossa Helsinki ja muu pääkaupunkiseutu erikseen; tilastollinen kuntaryhmitys)
- asuntokunnan koko
- jäsenten ikä- ja sukupuoliryhmät
- 16 vuotta täyttäneiden koulutusaste
- keskeisten tuloerien kokonaissummat: palkka-, yrittäjä- ja omaisuustulot, työttömyyspäivärahat (peruspäiväraha ja työmarkkinatuki, ansiosidonnainen osuus), eläkkeet, asunto- ja opintolainojen korot; tulonsaajien lukumäärät (ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, palkkatulot, eläketulot)
- tulonjakotilaston kokonaisaineiston pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien henkilöiden lukumäärä asuntoväestössä (rekisteripohjainen tulokäsite)

Kalibrointitiedoista pienituloisiin asuntokuntiin kuuluvien lukumäärä otettiin käyttöön tilastovuonna 2015 ja koulutusaste tilastovuonna 2016 korjaamaan kasvaneesta kadosta seurannutta lisääntyntä harhaa. Vaikutus 16 vuotta täyttäneiden henkilöiden koulutusjakaumaan oli merkittävä: peruskoulun varassa tai vailla koulutustietoa olevien lukumäärä kasvoi ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden lukumäärä pieneni. Sitä vastoin väestöryhmien mediaanitulojen muutokset ja vuosimuutokset olivat pieniä. Väestöryhmien väliset tulosuhteet eivät muuttuneet. Kalibrointimuutoksella ei ollut vaikutusta keskeisten tunnuslukujen vertailukelpoisuuteen⁴⁾.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Tilaston kokonaisaineiston tietolähteinä käytetään pelkästään hallinnollisia rekisteriaineistoja, jolloin tilaston laatu riippuu lähteaineistojen laadusta ja aineistojen käsittelyyn liittyvästä virheestä.

Kokonaisaineistoon muodostettavien tietojen oikeellisuus varmistetaan tarkistamalla eri lähteaineistoista käytettävien tietojen virheettömyys ja yhtäpitävyys johdettavia luokituksia ja muuttujia varten. Tarkistuksia tehdään lisäksi otosaineistossa sen jälkeen, kun kokonaisaineiston tiedot on yhdistetty otokselle.

Väestötietojen osalta kokonaisaineiston laatua on selvitetty esimerkiksi Tilastokeskuksen Asunnot ja asuinolot -tilaston laatuselosteessa. Kokonaisaineiston tulotietojen peittävyys on hyvä käytettyyn tulokäsitteeseen nähden (käytettävissä olevat rahatulot). Tiedoista puuttuvat tuloerät, jotka jäävät kokonaan rekisterien ulkopuolelle tai joita ei lueta tuloksi. Tulotietojen peittävyyttä ja laatua tutkitaan vertaamalla kokonaisaineistoa muihin tilastolähteisiin, kuten Verohallinnon, Kelan, Eläketurvakeskuksen ja Terveystietojen ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoihin ja Tilastokeskuksen kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tietoihin. Vertailuja tehdään säännöllisesti vuosittain ja niistä voi tarkemmin tiedustella Tilastokeskuksesta.

Otosaineistossa tulosten laatuun vaikuttavat kadon ja satunnaisvaihtelun lisäksi peittovirheet (kehikkoperusjoukko poikkeaa kohdeperusjoukosta) ja mittausvirheet (tulomuuttujan mitattu arvo poikkeaa sen oikeasta arvosta). Osa näistä virhelähteistä voi tuottaa systemaattisia virheitä. Systemaattisia virheitä arvioidaan vertaamalla estimaatteja kokonaisaineistoista ja muista rekistereistä saataviin, koko väestöä koskeviin tietoihin sekä muiden tilastojen vastaaviin tietoihin. Vertailuja tehdään vuosittain ja niitä voi tiedustella Tilastokeskuksesta.

Taulukossa 1 on tietoja vuoden 2019 tulonjakotilaston ensimmäisen tutkimuskerran otoksesta ja kadosta ositteittain. Ositteessa oleva numero kuvaa tuloluokkaa, esimerkiksi palkansaajat on jaettu valtionveronalaisten tulojen mukaan neljään luokkaan (1=pienituloisin, 4=suurituloisin luokka). Taulukossa 2 on kuvattu saatua otosaineistoa, katoa ja ylipeittoa tutkimuserroittain. Otosaineiston kadon korjaamista painokertoimin on kuvattu edellä, katso kohta 2 Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus. Tarkempia tietoja otosaineiston laadusta löytyy myös elinolo-tilaston laatuselosteesta.

4) Lisätietoja kalibrointimuutoksen vaikutuksista tuloksiin saa vuoden 2016 tulonjakotilastosta.

Taulukko 1. Vuoden 2019 tulonjakotilaston I tutkimuskerran otoksen jakautuminen ositteittain

	Masterotoksen koko	Brutto-otos	Poimintasuhde, %	Hyväksytyjä kotitalouksia	Kato	Ylipeitto
Osio						
Palkansaajat 1	22 194	968	4,4	407	553	8
Palkansaajat 2	16 181	752	4,6	374	375	3
Palkansaajat 3	13 944	654	4,7	377	277	0
Palkansaajat 4	7 296	500	6,9	305	192	3
Yrittäjät 1	2 985	400	13,4	209	189	2
Yrittäjät 2	1 457	300	20,6	175	124	1
Maanviljelijät 1	1 038	251	24,2	153	98	0
Maanviljelijät 2	927	232	25,0	148	83	1
Eläkeläiset 1	16 009	500	3,1	268	209	23
Eläkeläiset 2	11 376	400	3,5	268	122	10
Muut 1	5 966	409	6,9	124	275	10
Muut 2	627	134	21,4	77	56	1
Yhteensä	100 000	5 500	5,5	2 885	2 553	62

Taulukko 2. Tulonjakotilaston 2019 otoskoko ja vastauskato

	Tutkimuskerta				
	Koko otos	1	2	3	4
Brutto-otos, kotitalouksia	13 121	5 500	2 897	2 493	2 231
Ylipeitto	117	62	17	20	18
Netto-otos	13 004	5 483	2 880	2 473	2 213
Kato	3 530	2 553	496	315	166
- Kieltäytyneitä	1 948	1 305	329	214	100
- Ei tavoitettu	1 397	1 151	123	80	43
- Muu syy	185	97	44	21	23
Hyväksytyjä	9 474	2 885	2 384	2 158	2 047
Nettokato, %	27,1	46,9	17,2	12,7	7,5

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Tulonjakotilasto laaditaan vuosittain, ja tilaston tiedot kuvaavat asuntokuntien ja kotitalouksien sekä asuntokuntaväestön ja kotitalousväestön tuloja kalenterivuoden ajalta. Rekisteriaineistot ovat käytävissä tilastovuodelta noin 11 kuukauden kuluessa. Kokonaisaineistosta tilastoitavat tiedot ovat lopullisia, ja ne julkaistaan noin vuosi tilastovuoden päättymisen jälkeen. Orosaineiston tiedot valmistuvat julkaistavaksi ennakkolisina noin vuosi ja lopullisina noin 15 kuukautta tilastovuoden päättymisestä. Tilaston julkaisupäivät on merkitty Tilastokeskuksen julkistamiskalenteriin. Tietoaineistot toimitetaan EU:n tilastovirastolle Eurostatille ja OECD:lle yhtäaikaaisesti otosaineiston julkistuspäivinä. Eurostat ja OECD vastaavat Suomea koskevien tietojen jakelusta osana kansainvälisiä, vertailevia tilastoaineistoja pian aineistotoimituksen jälkeen.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys

Tulonjakotilaston tiedot julkaistaan useina erillisjulkistuksina, joissa käytetyt tiedot ovat myös saatavilla tulonjakotilaston StatFin-tietokantataulukoista. Julkistuksissa ja tietokantataulukoiden alaviitteissä on kuvattu, mihin perusaineistoon kukin tieto pohjautuu (kokonaisaineisto tai otosaineisto). Myös taulukoissa ilmaistu perusjoukko kertoo, kumpaan perusaineistosta tieto pohjaa: kokonaisaineistosta tuotetut tiedot kuvaavat asuntokuntia tai asuntoväestöä ja otosaineistosta tuotetut tiedot kotitalouksia tai kotitalousväestöä.

Tulonjakotilaston otosaineistosta laaditaan vuosittain palveluaineisto, jota luovutetaan tieteellisiin tutkimuksiin ja tilastollisiin selvityksiin käyttöluoapheojen mukaisesti. Aineiston luovuttamiseen tarvitaan käyttöluo. Hakemukseen on sisällytettävä aineiston käyttötarkoitus, tutkimussuunnitelma ja allekirjoitetut salassapitosopimukset tutkimukseen osallistuvilta henkilöiltä. Palveluaineistoa käytetään myös mikrosimulointiin. Palveluaineisto on maksullinen.

Tulonjakotilaston tietojen keruun yhteydessä kerätään tietoja Eurostatin EU:n tulo- ja elinolotilastoa EU-SILCiä varten (SILC, Statistics on Income and Living Conditions). Tämän mikroaineiston tutkimuskäyttö on Eurostatin kautta vilkasta. Eurostat vastaa kansainvälisen, vertailevan aineiston tilastoinnista ja jakelusta kansainvälisille tilasto-organisaatioille ja tieteelliseen tutkimuskäyttöön. Lisätietoja tästä tutkimusaineistosta saa Eurostatin verkkosivuilta (linkki).

Kokonaisaineiston pohjalta laadittua tutkimusaineistoa (N= 800 000) voidaan käyttää ainoastaan Tilastokeskuksen tutkijapalveluiden etäkäyttöliittymän kautta. Myös tämän aineiston käyttöä varten tarvitaan käyttöluopahakemus ja selvitys tutkimuksen tarkoituksesta.

Tulonjakotilaston aineistoista laaditaan pyynnöstä erityisselvityksiä.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Kotitalouskäsite

Kokonaisaineistossa kotitalouskäsitteenä on asutokunta, jonka muodostavat vakinaisesti samassa asunnossa asuvat henkilöt. Asutokunta määritetään rekisteriperusteisesti. Orosaineistossa kotitalous perustuu yhteiseen taloudenpitoon. Kotitalouteen kuuluvat henkilöt, jotka asuvat, ruokailevat tai käyttävät muuten tulojaan yhdessä. Kotitalous määritetään haastatteluin.

Asumiskustannuskäsite

Asumiskustannuskäsitteessä noudatetaan EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) määritelmää. Tietoa käytetään kotitalouksien asumiskustannusten ja tulojen perusteella johdettavien tietojen kansainväliseen, vertailevaan tilastointiin (ks. Eurostat).

Tulokäsite

Tulonjakotilaston tulokäsite on *käytettävissä olevat rahatulot*. Tulokäsitteeseen sisältyvät tuloerät muodostetaan samalla tavalla sekä kokonais- että otosaineistoon, mutta kokonaisaineiston käsitteessä ovat mukana myös veronalaiset luovutusvoitot (myyntivoitot), joita ei sisällytetä otosaineistossa käytössä olevaan vastaavaan tulokäsitteeseen kansainvälisen suosituksen mukaisesti. Selkeyden vuoksi päätulokäsite on nimetty julkistuksissa ja tietokantataulukoissa *käytettävissä olevat rahatulot (ml. myyntivoitot)* ja *käytettävissä olevat rahatulot (pl. myyntivoitot)*.

Orosaineistopohjaisissa taulukoissa on saatavilla lisätietona myös muita tulokäsitteitä. Myyntivoitot sisältävä rahatulokäsite (käytettävissä olevat rahatulot ml. myyntivoitot) on mukana joissakin taulukoissa, mutta julkistusten tiedot pohjaavat tulokäsitteeseen, jossa ne eivät ole mukana. Tulonjakotilastoinnissa aiemmin ensisijaisena tulokäsitteenä käytetty laajempi *käytettävissä olevat tulot* on saatavissa tietokantataulukoista. Se sisältää laskennallisen asuntotulon sekä myyntivoitot ja niistä maksetut verot.

Lisäksi otosaineiston kaikki tulokäsitteet sisältävät joitakin haastatteluissa kerättyjä tuloeria sekä maksettuja tulonsiirtoja – erityisesti kotitalouksien välisiä tulonsiirtoja ja korkotuloja sekä maksettu kiinteistövero – joita ei ole mukana kokonaisaineiston tulokäsitteissä. Haastatteluilla kerättävien tuloerien osuus on pieni, mutta ne voivat kohdentua tietyille väestöryhmille ja olla tämän vuoksi merkittäviä (esimerkiksi kotitalouksien väliset tulonsiirrot opiskelijoille ja yksinhuoltajille). Orosaineiston bruttomääräisistä tuloista noin 99 prosenttia on hallinnollisista aineistoista ja rekistereistä.

Orosaineiston tulokäsitettä ohjaa EU:n tulo- ja elinolotilaston asetus (1177/2003; implementointiasetus 1980/2003), jonka myötä otosaineistosta tuotetut tulotiedot ovat vertailukelpoiset eri maiden välillä. Tulonjakotilaston otosaineiston tulot vastaavat pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta Eurostatin ja OECD:n julkaisemia tietoja. Tällainen poikkeus aiheutuu palkkatulojen luontaisuuksista, jotka luetaan kattavasti tuloihin kansallisessa tilastoinnissa, mutta ei EU:n tulo- ja elinolotilastossa.

Aikasarjojen vertailukelpoisuus

Tulot on päivitetty takautuvasti tilaston otosaineiston aikasarjatietoihin vuodesta 1987 lähtien. Aikasarjan vertailukelpoisuus on hyvä vuosille 1993–2019, ja päätuloerien kohdalla kohtuullisen hyvä vuodesta 1993 taaksepäin varhempisiin tilastovuosiin.

Tulonjakotilaston kokonaisaineiston pohjalta muodostettu aikasarja ei ole kokonaan vertailukelpoinen vuosien 1995–2009 ja 2010–2019 välillä. Metsätulojen laskentamenetelmä uudistettiin, kuntoutusrahojen muodostumista tarkennettiin ja uusia tuloeriä lisättiin tulonimikkeistöön tilastovuodesta 2010 alkaen. Uusia tuloeriä ovat elatustuki, saatu elatusapu, verottomat apurahat ja asevelvollisten päivärahat. Maksettu elatusapu lisättiin maksettuihin tulonsiirtoihin veronluonteiseksi maksuksi henkilöille, jotka ovat vähentäneet elatusmaksuja verotuksessa. Elatustuki saadaan suoraan Kelan rekistereistä, mutta saatu elatusapu on johdettu elatusmaksujen maksajien verovähennystiedoista. Myös kuntoutusrahojen muodostamiseen tehtiin tarkennuksia poistamalla henkilöiden kuntoutusrahoista se osuus, joka ohjautuu suoraan työnantajalle.

Sekä otos- että kokonaisaineiston pohjalta laskettavien tulojen aikasarjavertailuihin vaikuttaa pieneltä osin metsämyyntitulojen laskennan muutos. Muutos vaikuttaa ennen kaikkea maatalousyrittäjien tuloihin, joissa on pieni muutos vuosien 2013 ja 2014 välillä. (Tarkemmin laskentamenetelmän muutoksesta ks. tulonjakotilaston vanhempi laatuseloste). Lisäksi vuonna 2006 siirryttiin metsätulojen verotuksessa myyntituloihin pohjautuvaan verotukseen. Tämän vuoksi metsätulojen käsittely muuttui myös tulonjakotilastossa. Metsätalouden tulot perustuivat vuosina 2006–2013 pääasiassa Verohallinnon vuosi-ilmoitustietoihin eikä täydentäviä tietoja enää kysyty haastatteluissa. Metsätalouden kustannukset arvioitiin prosenttiosuutena metsän myyntituloista, kun ne aiemmin laskettiin haastattelutietoihin perustuvalla regressiomallilla.

Tulonjakotilaston tulokäsitteiden ajallista vertailtavuutta vaikeuttaa myös vuoden 2005 osinkoverouudistus, jossa luovuttiin yhtiöveron hyvityksestä. Ennen verouudistusta yhtiöveron hyvitys luettiin tuloksi osinko-, tuotannontekijä- ja bruttotuloihin. Koska yhtiöveron hyvitys sisältyi myös maksettuihin tulonsiirtoihin, verouudistuksella ei kuitenkaan ole vaikutusta käytettävissä olevan tulon vertailtavuuteen. Tulonjakotilaston aikasarjatiedostoihin verouudistuksesta johtuvat muutokset on korjattu vuosille 1993–2004. Nämä muutokset vaikuttavat samalla tavalla sekä kokonais- että otosaineiston pohjalta tuotettavien tulotietojen ajalliseen vertailuun.

Otosaineistossa muodostettu laskennallinen asuntotulo omistusasunnosta tuotetaan edelleen erillisenä tulokomponenttina ja se luetaan edelleen kotitalouden käytettävissä oleviin tuloihin (mutta ei rahatuloihin). Vuonna 2006 tilastossa uudistettiin asuntotulon laskentatapa ottamalla huomioon toisaalta yhtenäiset käytännöt muiden Tilastokeskuksen tilastojen (erityisesti kulutustutkimus ja kansantalouden tilinpito) kanssa ja toisaalta EU:n tulo- ja elinolotilastoa (EU-SILC) koskevan asetuksen vaatimukset. Merkittävimmät muutokset liittyvät otoskotitalouksille ositemenetelmällä laskettujen bruttovuokrien ositteiden tarkentumiseen ja omistusasuntojen poistojen käsittelyyn. Ositteissa tilastollisen kuntaryhmittymisen mukainen bruttovuokra on korvattu kunnittaisella ja suurimmissa kunnissa osa-alueittaisella tiedolla (vuodesta 2012 alkaen osa-alueen mukainen bruttovuokra on ollut käytössä useammalla suurkunnalla kuin aikaisemmin). Ositekohtaiset bruttovuokra-arvot perustuvat edelleen Tilastokeskuksen vuokratilaston vapaarahoitteisten asuntojen vanhojen ja uusien vuokrasuhteiden keskimääräisiin vuokriin, mutta havaintomääriltään pienten ositteiden vuokra-arvoja on korjattu vanhojen asunto-osakeyhtiömuotoisten asuntojen myyntihinnoilla. Asuntotulosta ei enää omakotiasujilla vähennetä poistoja. (Ks. Tulonjakotilasto, käsitteet ja määritelmät, asuntotulo eli laskennallinen nettovuokra.) Uudistetulla menetelmällä laskettu asuntotulo on viety takautuvasti aikasarjatietoihin vuodesta 1993 lähtien, joten tulokäsitteet ovat tältä osin vertailukelpoisia kun tietolähteenä käytetään tulonjakotilaston aikasarja-aineistoa.

Otospohjaisiin kotitalouksien välisiin saatuihin tulonsiirtoihin ei vuoden 2006 tulonjakotilastosta lähtien ole laskettu enää kotitalouden saamia raha- tai muita lahjoja. Syynä on yhtenäisyys EU:n tulo- ja elinolotilaston (EU-SILC) tulokäsitteen kanssa. Uusi laskentatapa vähentää kotitalouksien keskimääräisiä käytettävissä olevia tuloja noin 150 euroa kotitaloutta kohti.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tulonjakotilastosta julkaistaan kokonaisaineistoon ja edustavaan väestöotokseen perustuvia tietoja tilastovuodesta 2018 alkaen. Edellä esitetyn tulokäsitteen erojen lisäksi erot kokonais- ja otosaineiston

tietojen välillä aiheutuvat tulonkäyttöyksikön (kotitalous/asuntokunta) eroista ja otosaineiston otantavirheestä.

Tulonjakotilaston kokonaisaineistossa tulonkäyttöyksikkö on asuntokunta, johon kuuluvat kaikki samassa asunnossa vakinaisesti asuvat henkilöt. Otosaineistossa ja siihen perustuvassa EU:n tulo- ja elinolotutkimuksessa (EU-SILC) tulonkäyttöyksikkö on yhteisen taloudenpidon perusteella muodostettu kotitalous, jonka jäsenet määritetään haastattelussa päivittämällä rekistereistä saadut asuntokuntatiedot. Perusjoukossa otosaineiston kotitalouden ja asuntokunnan vastaavuus yksikkötasolla on viime vuosina ollut noin 94-95 prosenttia. Väestöryhmittäin erot ovat opiskelijoilla muita suurempia.

Tulonjakotilaston otosaineiston ja *kulutustutkimuksen* välillä ei ole merkittäviä käsitteellisiä eroja. Molemmat noudattavat kansainvälisten suositusten mukaista käytettävissä olevan tulon määrittelyä. Tulonjakotilaston asumiskustannukset ja kulutustutkimuksen asumisen kulutusmenot ovat yhtenevät. Kulutustutkimuksen tietoihin luetaan kotitalouden varsinaisten asuntojen ja vapaa-ajan asuntojen asumisen kulutusmenot (ml. laskennallinen kulutus). Tilastoinnissa noudatetaan bruttovuokraperiaatetta ja luokitteluun käytetään yksityiskohtaista kulutusmenojen luokitusta (COICOP-HBS). Edellä mainittujen seikkojen lisäksi tilastojen tiedot saattavat erota otanta- ja tuotantomenetelmistä johtuvista syistä.

Verotustietoihin perustuva *veronalaiset tulot -tilasto* kuvaa luonnollisten henkilöiden veronalaisia tuloja, vähennyksiä ja veroja. Sen kuvaama ilmiöalue on suppeampi kuin tulonjakotilaston. Veronalaiset tulot -tilastosta ei saada kotitalouskohtaisia tietoja, vaan tilastoyksikkö on tulonsaaja. Tilastosta puuttuvat ne tuloerät, jotka eivät kuulu henkilöverotuksen piiriin.

Tulonjakotilastot kuvaavat kotitaloussektorin tuloja ja tulonsiirtoja ja ovat siten kansantalouden tilinpidon kotitaloussektorin tulo- ja tulonkäyttötilin laajennus. Verrattaessa tulonjakotilaston koko maan tulosummia *kansantalouden tilinpidon* tulo- ja tulonkäyttötilin eriin on otettava huomioon erot sektorin rajaamisessa, eräissä määritelmissä ja tilastojen laatimismenetelmässä. Erojen johdosta kansantalouden tilinpidon ja tulonjakotilastojen luvut esimerkiksi kotitalouksien käytettävissä olevan tulon vuosimuutoksista saattavat erota tuntuvastikin toisistaan. Kansantalouden tilinpidon käytettävissä olevaan tuloon mm. sisältyy laskennallinen asuntotulo, mutta eivät myyntivoitot (hallussapitovoitot).

Lisätietoja

Usva Topo 029 551 3036
Pekka Ruotsalainen 029 551 2610
Kaisa-Mari Okkonen 029 551 3408
Vastaava osastopäällikkö:
Hannele Orjala 029 551 3582

toimeentulo.tilastokeskus@tilastokeskus.fi
www.tilastokeskus.fi
Lähde: Tulonjakotilasto 2019, Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute